

Седляківська К.Г.
асистентка кафедри права та правоохоронної діяльності
Грушак А.А.
студентка групи НБ-4
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інклюзивність у сучасному суспільстві є невід'ємним компонентом соціальної справедливості та ефективного функціонування будь-якої організації, зокрема і Збройних Сил України (ЗСУ). Умови військової служби ставлять перед суспільством виклики щодо забезпечення рівних можливостей для осіб з різними фізичними, психологічними та соціальними потребами. Враховуючи інтеграцію України в європейське співтовариство, адаптація принципів інклюзивності в ЗСУ стає головним кроком на шляху до досягнення міжнародних стандартів прав людини.

Інклюзивність дозволяє залучати до служби ширше коло громадян, включно з тими, хто має фізичні чи інші обмеження, але може бути корисним у небойових чи аналітичних сферах. Таким чином, інклюзія не лише сприяє реалізації принципу рівності, але й посилює кадровий потенціал армії.

Інклюзивність у Збройних Силах України є важливою як з етичної, так і з практичної точок зору. По-перше, це сприяє створенню умов, за яких кожен громадянин, незалежно від фізичних чи соціальних обмежень, може зробити свій внесок у захист держави. По-друге, досвід багатьох країн світу свідчить про те, що інтеграція осіб з обмеженими можливостями у військову службу зміцнює соціальну єдність та підвищує довіру до інститутів влади.

Для України, яка знаходиться в умовах воєнного протистояння, питання ефективного використання людського ресурсу стає особливо важливим. Інклюзивний підхід у ЗСУ дозволить залучати більше людей до виконання завдань, які не вимагають фізичної витривалості, але потребують професійних навичок і високої відповідальності. Крім того, це сприяє формуванню позитивного іміджу України як держави, яка дотримується міжнародних стандартів прав людини навіть у складних умовах війни.

Інклюзивність – це принцип і підхід, який передбачає створення умов для рівноправної участі всіх людей у суспільному житті, незалежно від їхніх фізичних, психічних, соціальних, культурних чи інших особливостей. Іншими словами, це прагнення забезпечити кожній людині можливість реалізувати свій потенціал у навчанні, роботі, громадській діяльності тощо, незважаючи на бар'єри, які можуть виникати через інвалідність, дискримінацію або нерівний доступ до ресурсів.

Якщо розглянути це поняття у контексті ЗСУ, то інклюзивність – це принцип і практика створення умов для рівноправної участі всіх громадян у військовій службі, незалежно від їхніх фізичних можливостей, статі, віку, етнічного походження, релігійних переконань чи інших соціальних і культурних відмінностей. Це підхід, який спрямований на адаптацію військової структури до різноманітності суспільства, забезпечення справедливих умов служби та використання потенціалу кожного військовослужбовця для підвищення ефективності ЗСУ [1].

Інклюзивність стає все більш головною складовою модернізації національної армії, спрямованої на інтеграцію принципів рівності та доступності для всіх громадян. Розвиток цього підходу набуває особливого значення в умовах війни, коли мобілізація людських ресурсів потребує залучення людей з різними можливостями та навичками. В Україні це питання почало активно обговорюватися після початку російської агресії на Сході України у 2014 році, коли постало завдання реформування армії для відповідності сучасним викликам і стандартам. На сьогодні Збройні Сили демонструють прогрес у цьому напрямку, зокрема через впровадження нових підходів до організації служби, адаптації інфраструктури та формування інклюзивної культури.

Із найбільш очевидних проявів інклюзивності стало зростання кількості жінок у Збройних Силах України. Якщо раніше роль жінок у військовій службі була обмежена медичними чи адміністративними функціями, то сьогодні вони обіймають посади в бойових підрозділах, служать командирами і беруть участь у стратегічному плануванні. У 2018 році Україна офіційно скасувала перелік професій у військовій сфері, доступ до яких був обмежений для жінок, що стало головним кроком у забезпеченні рівності статей.

Інклюзія поширюється на ветеранів та військовослужбовців, які отримали поранення чи інвалідність у ході бойових дій. Для таких осіб створюються можливості для продовження служби в небойових або аналітичних підрозділах, де їхній досвід і знання можуть бути корисними. Для ветеранів з інвалідністю створюються спеціальні програми реабілітації та перепідготовки, які дозволяють їм адаптуватися до нових умов і залишатися активними учасниками військової спільноти [2]. У багатьох військових частинах України почали впроваджувати адаптовані рішення, такі як пандуси, спеціальні санітарні приміщення та обладнані спальні місця.

Інклюзивність у Збройних Силах України стосується і етнічного і соціального різноманіття. У складі української армії служать представники різних національних меншин, включно з кримськими татарами та ромами. Військова служба стає платформою для інтеграції та подолання стереотипів, що існують у суспільстві.

Перспективи розвитку інклюзії у Збройних Силах України пов'язані з подальшою інтеграцією європейських стандартів у військову службу. Важливим напрямком є розвиток цифрових технологій, які дозволяють залучати до військових завдань людей з обмеженою мобільністю. Наприклад, створення аналітичних центрів, де можуть працювати ветерани чи особи з інвалідністю, сприяє ефективнішому використанню людського ресурсу. Інтеграція інклюзивності в освітні програми військових навчальних закладів дозволить формувати нове покоління командирів, які будуть готові працювати в умовах різноманітності [3].

Таким чином, інклюзивність у Збройних Силах України є важливим елементом їхньої модернізації та адаптації до сучасних викликів. Розвиток цього напрямку не лише сприяє забезпеченню рівності і справедливості, але й підвищує боєздатність армії через ефективніше використання людського потенціалу. Реалізація інклюзивних ініціатив, що включають участь жінок, ветеранів з інвалідністю та представників національних меншин, стає кроком до побудови сучасної, сильної та об'єднаної армії, здатної захищати Україну у найскладніших умовах.

Список використаних джерел:

1. Війна, особливі потреби та інклюзія: як має змінитися українське суспільство. *Ми Україна*. URL: <https://weukraine.tv/blog/vijna-osoblyvi-potreby-ta-inklyuziya-yak-maye-zminytysya-ukrayinske-suspilstvo/> (дата звернення: 09.12.2024).

2. “Немає поняття, що таке інклюзія”. Військовий ЗСУ показав, якою повинна бути ВЛК в Україні (фото) – Політик. *Політик – Інформаційний портал України*. URL: <https://www.politik.org.ua/?p=20216> (дата звернення: 09.12.2024).

3. Формування безбар’єрного простору в Україні є нагальною потребою. *АрміяInform – Інформаційне агентство АрміяInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/29/formuvannya-bezbaryernogo-prostoru-v-ukrayini-ye-nagalnoyu-potreboyu/> (дата звернення: 09.12.2024).